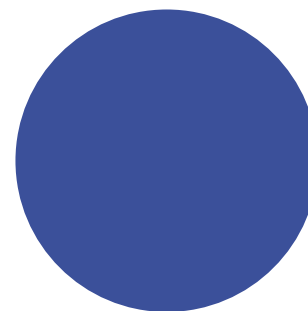

**RIKSFÖRENINGEN FÖR FÖRETAGSSKÖTERSKOR
OCH SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBESKRIVNING

**FÖR LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA MED
SPECIALISERING INOM FÖRETAGSHÄLSOVÅRD**

INNEHÅLL

- 3 Förord
- 4 Arbetsgrupp
- 4 Bakgrund
- 6 Internationellt perspektiv
- 7 Syfte
- 8 Företagssköterskans specifika kompetensområden
- 9 Kompetensbeskrivning för sjuksköterska med specialisering inom företagshälsövård
- 9 Omvårdnad/vårdvetenskap och arbetsmedicin
- 11 Forskning, utveckling och utbildning
- 11 Ledarskap
- 12 Professionell utveckling
- 13 Referenser, adresser och litteratur

FÖRORD

Riksföreningen för företagssköterskor bildades år 1957. Föreningen är en ideell förening där syftet är att främja och utveckla professionen för legitimerade sjuksköterskor verksamma inom företagshälsovård och arbets- och miljömedicin.

Riksföreningen för företagssköterskor arbetar för sjuksköterskors kompetensutveckling, utbildning och forskning inom arbetsliv och hälsa.

Ständigt förändrade arbetsvillkor i arbetslivet ställer krav på kunskap om människor i arbetsmiljö och arbetsliv vilket leder till ett kontinuerligt fortbildningsbehov.

Riksföreningen för företagssköterskor har funnit det angeläget att utarbeta ett dokument där det klargörs vilken kompetens och utbildning den legitimerade sjuksköterskan behöver för att arbeta inom företagshälsovård och arbets- och miljömedicin.

Dokumentet utgår från Socialstyrelsens Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska (2005). Arbetet har skett i samarbete med Svensk Sjuksköterskeförening.

ARBETSGRUPP

I arbetsgruppen har följande personer ingått:

Annika Claesson, miljösköterska/företagssköterska/
ordförande Riksföreningen för företagssköterskor
(2007–2010).

Britt-Marie Silversund, företagssköterska/styrelseledamot
i Riksföreningen för företagssköterskor.

Sofia Loodh, miljösköterska/företagssköterska/
utbildningsledare Örebro.

Adjungerad till arbetsgruppen:

Birgitta Wedahl, sakkunnig i utbildningsfrågor,
Svensk sjuksköterskeförening.

Synpunkter har inhämtats från följande personer:

Elinor Gustavson, företagssköterska/ordförande
Riksföreningen för företagssköterskor (2003–2007),
Miljöhälsan, Munkfors.

Eva Brolund-Johnsson, universitetsadjunkt,
Örebro universitet.

Kristina Gunnarsson, miljösköterska/företagssköterska
Arbets- och miljömedicin, Akademiska Sjukhuset.

Kerstin Diab, miljösköterska/företagssköterska
Arbets- och miljömedicin, Lunds Universitet.

Slutlig bearbetning genomförd av:

Kristina Andersson, företagssköterska/ordförande
Riksföreningen för företagssköterskor 2010,
Alviva AB, Karlshamn.

Malin Ståhl, företagssköterska/verksamhetschef/
styrelseledamot i Riksföreningen för företagssköterskor,
Arbetsmiljö och Hälsa SSAB EMEA, Luleå.

BAKGRUND

Det industriella genombrottet under 1800-talets senare hälft medförde nya och svårbemästrade säkerhets- och hälso-
problem i dåtidens arbetsmiljöer. Redan då fanns anställda
läkare på företagen som utövade viss medicinsk verksamhet.
Denna kår av industriläkare är föregångare till den moderna
företagshälsovården.

År 1959 antog International Labour Organisation (ILO) en
rekommendation om företagshälsovård (FHV). I den angavs att
den nationella lagstiftningen borde föreskriva vilken myndighet
som skulle ansvara för övervakning av FHV:s organisation och
verksamhet.

Under 1950-talet var sjuksköterskan knuten till industri-
läkaren med huvudsaklig inriktning på sjuk- och olycksfallsvård.
Den första Industrisköterskekursen genomfördes år 1962 av
Institutet för folkhälsa. Ansvaret för utbildning övertogs år
1967 av Arbetsmedicinska institutet och år 1971 ändrades
yrkes-beteckningen till företagssköterska.

En överenskommelse mellan Svenska arbetsgivarföreningen
(SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO) och Privattjänstemanna-
kartellen (PTK) år 1967 om regler för arbetarskyddsverksam-
het och riktlinjer för företagshälsovård ledde till expansion av
företagshälsovården. Industrisköterskans arbete till största
delen vara förebyggande. Hälsoinformation, undervisning, hälso-
kontroller, rehabilitering och anpassning till arbetsplatsen samt
sjukvård skulle ingå (SOU 1968:44).

I nuvarande Arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160) ska arbets-
givaren svara för att den FHV som arbetsförhållandena kräver
finns att tillgå. FHV ska vara en multidisciplinär och en professio-
nellt oberoende expertresurs inom områdena förebyggande
arbetsmiljöarbete och arbetslivsinriktad rehabilitering.

FHV:s framtida roll, uppgifter och förutsättningar behöver förtydligas. Mot denna bakgrund framträder behovet av en reform som kan ge FHV en tydlig roll och utvecklingsväg. Utbildningen bör vara kopplad till samhällets och arbetslivets utveckling.

I sjuksköterskans etiska kod (SSF 2007), framgår att sjuksköterskor har till uppgift att främja hälsa, förebygga sjukdom, återställa hälsa samt lindra lidande. Detta stämmer i allra högsta grad in på företagssköterskan som i sin specialitet ska verka och arbeta för omvårdnaden i arbetslivet.

Omvårdnaden utgår från en humanistisk grundsyn med ett filosofiskt synsätt där människan ses som aktiv och skapande, samt som en del i ett sammanhang. Människan ska betraktas ur ett helhetsperspektiv, vilket ytterligare stärker företagssköterskans fokus på sambandet mellan människa, miljö och hälsa, respektive ohälsa. Företagssköterskan ska vara specialist i omvårdnad med inriktning på människan och arbetslivet och där ansvara för att identifiera områden som behöver förbättras, samt säkerställa en god kvalitet i omvårdnaden och arbeta för att vården är säker.

Företagssköterskor utövar hälsofrämjande omvårdnad och måste aktivt bidra till att hälsofrämjande metoder införs, samt verka för förebyggande insatser som leder till att människors hälsa främjas och bibehålls.

I utbildningen till Företagssköterska ska huvudområdet omvårdnad ha en tydlig struktur med teoretisk förankring, karaktäristika och progression som leder fram till både en akademisk examen och en yrkesexamen. Olika professioner bidrar till patientens vård och behandling utifrån olika perspektiv

och kunskapsområden. För att kunna möta patienters komplexa vårdbehov krävs ett samarbete över professionsgränser och mellan olika discipliner inom företagshälsovården. *The Institute of Medicine of the National Academies* (2003) och *Quality and Safety Education for Nurses* (2007) i USA har identifierat sex kärnkompetenser som är nödvändiga för världens professioner; personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård samt informatik.

Företagssköterskor är verksamma inom många olika verksamhetsområden där arbetsuppgifterna är mycket skiftande. Detta ställer stora krav både på förmågan till självständigt arbete och på arbete i team med övriga professioner inom företagshälsovården, men också på vetenskapligt förhållningssätt och professionellt ansvar. Företagssköterskor måste ha fördjupade kunskaper i och god förmåga att ansvara för och systematiskt leda, prioritera och samordna det systematiska hälsofrämjande arbetsmiljöarbetet i teamet, utifrån professionernas olika kompetensområden.

År 2009 beslutade regeringen att inrätta en delegation för kunskapsområdet företagshälsovård med uppdrag att övergångsvis upphandla och samordna utbildningar, på magister- och masternivå i företagshälsovård.

Delegationen ska organisera kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan högskolor, arbetsmarknadens parter, myndigheter och FHV-branschen för att utveckla en kvalitetsdiskussion som blir vägledande för kunskapsområdet företagshälsovård.

Delegationen ska även verka för ökad forskning inom området. Delegationens arbete ska avslutas senast under december 2011.

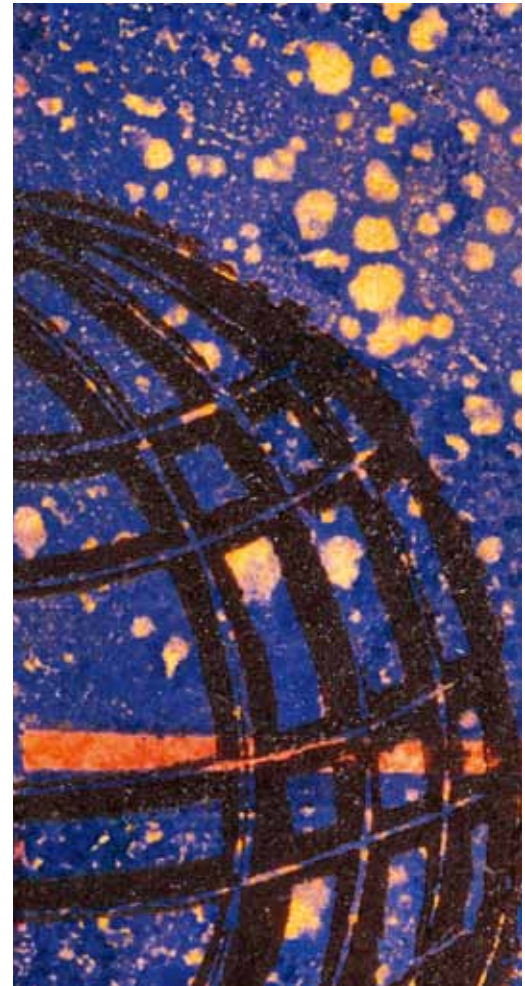
INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

Företagssköterskan är den största yrkesgruppen inom företags-
hälsovård såväl i Sverige som inom Europeiska Unionen (EU).
Företagssköterskan är en given samarbetspartner på arbets-
platsen och bidrar genom sin helhetssyn till bättre hälsa för
den arbetsföra befolkningen.

Företagssköterskans arbetsuppgifter och utbildning finns
beskrivna i flera internationella dokument. Den svenska företags-
sköterskeutbildningen har tillsammans med den finska utgjort
basen för ett europeiskt Core Curriculum (FOHNEU 2002), ett
grundläggande utbildningsförslag till företagssköterska inom EU.

Detta Core Curriculum måste anpassas nationellt till varje
land och kompletteras efter förändringar i arbetslivet men ger
riktlinjer för hur utbildning och praktik skulle kunna vara inom
EU, speciellt där ingen utbildning finns.

Som första yrkesgrupp inom området FHV har en europeisk
specialistutbildning på masternivå till företagssköterska startat
2008 baserat på dokumentet Core Curriculum (HOHNEU, 2008).

SYFTE

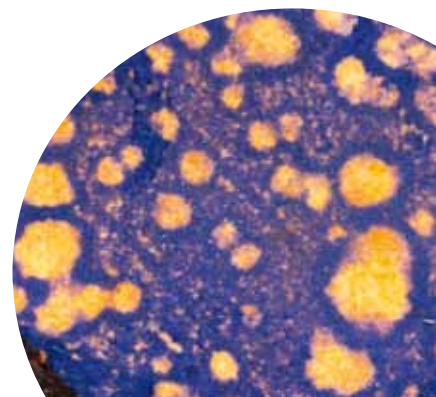
Syftet med denna kompetensbeskrivning är att beskriva företagsköterskans roll och professionella kompetens. Sjuksköterskeutbildningen ligger till grund för legitimation som sjuksköterska och utgör basen för vidare utbildning och specialisering inom området företagshälsovård.

Företagsköterskan arbetar inom många olika verksamhetsområden där arbetsuppgifterna kan vara mycket varierande. Yrket ställer stora krav på förmåga till självständigt arbete, vetenskapligt förhållningssätt och professionellt ansvar.

Kompetensbeskrivningen visar på företagsköterskans profession ur ett övergripande perspektiv utan detaljerad beskrivning av arbetsuppgifter.

Kompetensbeskrivningen kan användas för att:

- bidra till att ge patienter och närstående god och säker vård.
- tydliggöra professionen/yrkesutövningen för blivande samt yrkesverksamma specialister.
- utgöra en vägledning för landets lärosäten för utformning, planering och genomförande av utbildning.
- utgöra ett stöd för arbetsgivare som ansvarar för att säkerställa den kompetens som behövs för en god vård (SOSFS 2005:12).

FÖRETAGSSKÖTERSANS SPECIFIKA KOMPETENSOMRÅDEN

Företagssköterskans arbete utgår från att främja god arbetslivsutveckling som medför hälsa och säkerhet för den anställde. Arbetet sker systematiskt och baseras på vetenskap, beprövad erfarenhet och mångkulturell kompetens, allt med utgångspunkt från arbetslivets speciella krav. Företagssköterskans arbete förutsätter ett livslångt lärande.

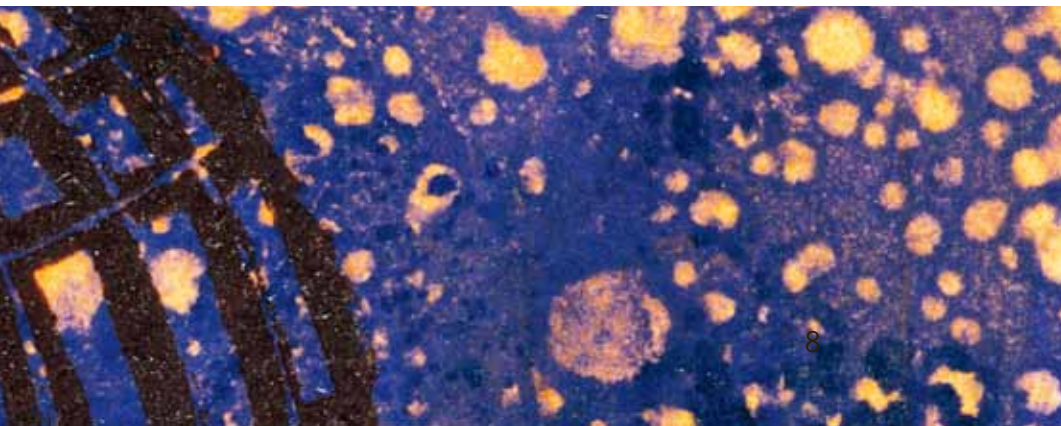
Företagssköterskans arbete följer de grundvärderingar som uttrycks i International Council of Nurses etiska kod (SSF 2007). Företagssköterskan ska följa och tillämpa de aktuella författningar, lagar och riktlinjer som styr Företagshälsovården.

I den specifika utbildningen till företagssköterska ska huvudområdet omvårdnad i arbetslivet och de sex kärnkompetenserna

tydliggöras för varje utbildningsnivå. Företagssköterskan ska, oavsett verksamhetsområde visa sådan fördjupad kunskap, färdighet och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som sjuksköterska med specialisering i företagshälsovård.

Kompetensbeskrivningen är uppdelad i fyra specifika vetenskapsfält som är centrala för företagssköterskan:

- omvårdnad och arbetsmedicin
- forskning, utveckling och utbildning
- ledarskap
- professionell utveckling

KOMPETENSBESKRIVNING FÖR SJUKSKÖTERSKA MED SPECIALISERING INOM FÖRETAGSHÄLSOVÅRD

Företagssköterskan skall utifrån fördjupad kunskap och förståelse, besitta kunskaper inom vart och ett av nedanstående specifika områden:

OMVÅRDNAD/VÅRDVETENSKAP OCH ARBETSMEDICIN

Förebyggande och hälsofrämjande arbete

Fördjupad kunskap att:

- främja den fysiska, psykiska och sociala hälsan
- förebygga folkhälsoproblem, arbetsrelaterade sjukdomar och skador hos enskilda och grupper i arbetslivet
- tillämpa en helhetssyn på hälsa samt arbets- och livssituation
- arbeta med prevention som syftar till att påverka livsstilsfaktorer avseende arbetstagarens förhållningssätt

Omvårdnad och rehabilitering i arbetslivet

Fördjupad kunskap att:

- ansvara för omvårdnad i arbetslivet utifrån individens särskilda behov och aktuella situation, samt tillvarata och stödja individens egna resurser, lyfta fram det friska hos individen och respektera individens egna värderingar för att bevara eller återvinna optimal hälsa
- kunna hantera känsliga personuppgifter korrekt

- fånga upp och analysera den anställdes behov av stöd och hjälp samt vid behov hänvisa till annan instans som kan ge adekvat hjälp
- motivera och stödja individen i dennes beslut om förändring
- tillsammans med teamet arbeta med arbetsinriktad rehabilitering och arbetsförmågebedömning av enskilda individer och därigenom i samband med sjukdom ge möjlighet till snabb återgång i arbetet
- aktivt delta vid behandling av individer med missbruksproblem
- planera och medverka vid omhändertagande vid olycksfall, göra olycksfallsutredningar, samt medverka vid och självständigt utföra medicinska undersökningar
- med omdöme, kunskap och noggrannhet informera och tillgodose arbetstagarens trygghet och välbefinnande vid riskbedömning, undersökning och behandling
- identifiera hälsorisker inom arbetslivet, utföra kartläggningar av hälsa och risker, riskmiljöer, samt analysera resultat och ta fram underlag för lösningar

Arbetsmedicin

Fördjupad kunskap att:

- tillsammans med teamet, bedöma och utvärdera hur faktorer i arbetsmiljön påverkar hälsotillståndet hos individer och grupper i befolkningen
- kunna bedöma samband mellan ohälsa och exponeringar i arbetsmiljön
- vara insatt i regelverket som styr arbetsmiljöområdet

Katastrofberedskap

Fördjupad kunskap att:

- handla enligt gällande säkerhetsföreskrifter vid brand och katastrofsituationer, samt kunna tillämpa katastrofmedicinska principer.

Information, utbildning och handledning

Fördjupad kunskap att:

- rapportera och återkoppla genomförda undersökningar till arbetsgivare och anställda
- informera och utbilda i arbetshygieniska förhållanden och dess effekter på hälsan
- utbilda individuellt och i grupp om hälsofrämjande arbets och livsstilsfrågor
- handleda och undervisa nyanställda och studenter
- fungera som mentor för nya kollegor

FORSKNING, UTVECKLING OCH UTBILDNING

Fördjupad kunskap att:

- genomföra och dokumentera resultat samt identifiera samband mellan ohälsa och arbetsmiljö
- medverka i och även kunna leda utvärderingar av utförda insatser
- initiera, medverka vid och bedriva forsknings- och utvecklingsarbete både inom FHV och övergripande inom arbetsmiljöområdet
- leda kvalitets- och förbättringsarbete
- bedöma och tillämpa evidensbaserade forskningsresultat inom arbetsmiljöområdet

LEDARSKAP

Fördjupad kunskap att:

- planera, utveckla och leda omvårdnadsarbete
- samarbeta med organisationer, myndigheter och andra aktörer
- arbeta tvärprofessionellt och leda teamet
- samverka och förstå andra yrkesprofessioners ansvar och tillvarata teamets samlade kompetens
- kommunicera med medarbetare och kunder
- hantera konflikter på arbetsplatsen
- analysera behov, marknadsföra tjänster och teckna avtal med kunder
- tillämpa och delta i det systematiska arbetsmiljöarbetet
- utforma verksamhetsmål och göra regelbundna uppföljningar av verksamhetens resultat och effekter kopplat till den kontext man befinner sig i
- tolka och analysera samband mellan företagshälsövårdens insatser och samhällsekonomin

PROFESSIONELL UTVECKLING

Nivå	Utbildning	Högskolepoäng	Examen
Grundnivå	Sjuksköterskeprogrammet	180 hp	Yrkesexamen: Sjuksköterskeexamen Kandidatexamen i omvårdnad/ vårdvetenskap/medicinsk vetenskap
Avancerad nivå I	Utbildning till företagssköterska	0–60 hp	Yrkesexamen: Specialistsjuksköterska inom företagshälsovård Magisterexamen i omvårdnad/vårdvetenskap/ medicinsk vetenskap
Avancerad nivå II	Utbildning till företagssköterska	61–120 hp	Masterexamen i omvårdnad/vårdvetenskap/ medicinsk vetenskap
Forskarnivå I	Forskarutbildning	120 hp	Licentiatexamen/ halvtidskontroll i omvårdnad/vårdvetenskap/ medicinsk vetenskap
Forskarnivå II	Forskarutbildning	120 hp	Doktorsexamen i omvårdnad/vårdvetenskap/ medicinsk vetenskap

Utbildningen bygger vidare på den legitimerade sjuksköterskans grundkunskaper. Det innebär en fördjupning av kunskaper och färdigheter samt ytterligare utveckling av sjuksköterskans förmåga att självständigt integrera och använda sina kunskaper.

Företagssköterskan ska kunna hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer. Efter utbildningen ska företagssköterskan ha de fördjupade kunskaper som krävs för sin yrkesverksamhet, vilken ställer stora krav på självständighet, förmåga att arbeta i team, men också på forsknings- och utvecklingsarbete.

REFERENSER

Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS) 2005:12. *Lednings-system för kvalitet och patientsäkerhet*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Statens offentliga utredningar (SOU) 1968:44 *Företagshälsovård*. Stockholm: Sveriges Riksdag, Socialdepartementet

Svensk författningssamling (SFS) 1977:1160 *Arbetsmiljölagen*

International Council of Nurses (2007). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening

WWW ADRESSER

Delegationen för kunskapsområdet företagshälsovård (dir. 2009:18). (www dokument) URL <http://www.regeringen.se> (tillgänglig 2010-08-11).

Federation of Occupational Health Nurses within the European Union (FOHNEU). (2002). *Core Curriculum for Occupational Health Nurses within the European Union*. (www dokument). URL <http://www.fohneu.org> (tillgänglig 2010-08-24).

Institute of Medicine of the National Academies. (2003). (www dokument). URL <http://www.iom.se> (tillgänglig 2010-08-11).

The General Conference of the International Labour Organisation (ILO). (1959). *R112 Occupational Health Services Recommendation* [www document]. URL <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?R112> (tillgänglig 2010-08-24)

Quality and Safety Education for Nurses. (2007). (www dokument). URL <http://www.qsen.org> (tillgänglig 2010-08-11).

LITTERATUR

Edling, C., Nordberg, G., Nordberg, M. (red). (2003). *Arbets- och miljömedicin – en lärobok om hälsa och miljö*. Lund: Studentlitteratur.

Oakley, K. (red). (2008). *Occupational Health Nursing* (third edition).

Riksföreningen för företagssköterskor. (2000). *Kompetensbeskrivning för företagssköterskor*. Stockholm: Riksföreningen för företagssköterskor.

Svensk Författningssamling (SFS) 2006:§173. *Lag om ändring i Högskolelagen (1992:1434)*. Stockholm: Sveriges Riksdag, Utbildningsdepartementet

Svensk Författningssamling (SFS) 2006:1053. *Förordning om ändring Högskoleförordningen (1993:100)*. Stockholm: Sveriges Riksdag, Utbildningsdepartementet

Statens offentliga utredningar (SOU) 2007:91. *Ny företagshälsovård – ny kunskapsförsörjning*. Stockholm: Sveriges Riksdag, Socialdepartementet.

Svensk sjuksköterskeförening. (2010). *Strategi för utbildningsfrågor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening (2008). *Strategi för sjuksköterskans hälsofrämjande arbete*. Stockholm: Svensk Sjuksköterskeförening.

Westerholm, P., Nilstun, T., Ohlson, C-G (1996) *Internationell yrkesetisk kod för företagshälsovårdens personal (ICOH 1992) – en översättning med kommentarer*. (Arbetslivsrapport 1996:1). Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Whitaker, S., Baranski, B. (ed). (2001). *The Role of the Occupational Health Nurse in Workplace Health Management*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

Harmonising Occupational Health in the European Union (HOHNEU). *Master of Medical Science MMedSci – Occupational Health nursing*. (www dokument). URL <http://www.shef.ac.uk/content/1/c6/08/02/21/OHN%20ProgInfo4.pdf> (tillgänglig 2010-09-09).

**RIKSFÖRENINGEN FÖR FÖRETAGSSKÖTERS KOR
OCH SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBEKRIVNING

**FÖR LEGITIMERAD SJUKSKÖTERS KA MED
SPECIALISERING INOM FÖRETAGSHÄLSOVÅRD**

Riksföreningen för Företagssköterskor
The Swedish Association of Occupational Health Nurses
Hemsida: www.foretagsskoterskor.org

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24
e-post: ssf@swenurse.se
Hemsida: www.swenurse.se